

KOLLEJ O'QUVCHILARIGA INGLIZ TILINI O'QITISHDA MULOQOTNING
AHAMIYATI

Mahmudova Dilrabo, Nizomiddinova Yulduz

Respublika musiqa va san'at kolleji

Ingliz tilini o'rganishda muloqot usuli o'quvchilar uchun juda muhimdir, chunki u til ko'nikmalarini samarali rivojlantirish imkonini beradi. Muloqot o'quvchilarni faollashtirib, o'rganayotgan tilni real vaziyatlarda ishlatishga yordam beradi.

Ingliz tilini o'qitishda muloqotning bir nechta asosiy afzalliklari mavjud:

1. **Reja asosidagi amaliy ko'nikmalar:** Muloqot orqali o'quvchilar tilni qo'llashning amaliy jihatlarini o'rganishadi. Bu ularga faqat nazariy bilimlardan emas, balki tilni o'z vaziyatlariga qo'llash ko'nikmalaridan ham foydalanishga yordam beradi.

2. **O'ziga ishonchni oshirish:** Muloqot o'quvchilarni ko'proq gapirishga undaydi va ular o'ziga ishonch hosil qiladi. Ular har xil mavzularda muloqot qilishga o'rganib borishadi, bu esa ularda til o'rganish jarayonida o'zini erkin his qilish imkonini beradi.

3. **Tilning turli jihatlarini o'rganish:** O'quvchilar muloqot orqali so'zlashuv, tinglash, yozma va o'qish ko'nikmalarini yaxshilashadi. Muloqot qilishda ular yangi so'zlar va iboralarni ishlatish, jummalarni tuzish va tushunishni mashq qilishadi.

4. **Kreativ fikrlashni rivojlantirish:** Muloqot davomida o'quvchilar o'z fikrlarini qanday qilib aniq va ta'sirli yetkazishni o'rganishadi. Bu esa ularning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi.

5. **Madaniyatlararo kompetensiyani oshirish:** Muloqot orqali o'quvchilar nafaqat tilni, balki o'sha til madaniyatini ham o'rganishadi. Bu ularda boshqa madaniyatlar va o'zgalarga hurmat hissini shakllantiradi.

Shu bilan birga, muloqot orqali o'rganish o'quvchilarni passiv tinglovchidan faol o'rganishga o'rgatadi. O'quv jarayonida o'qituvchilar o'quvchilarni bir-birlari bilan muloqot qilishga, ingliz tilida erkin ifodalanishga va har xil mavzularda o'z fikrlarini bildirishga undashi kerak.

Ingliz tilini o'qitishda muloqotga asoslangan usullarni qo'llash, ayniqsa maktab o'quvchilari uchun, ularning kelajakdagi kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish va mustahkamlash uchun samarali yo'ldir.

Ko'pincha talabalarga til qoidalari o'rgatiladi, lekin ular yetarli darajada muloqot qila olmaydilar, chunki ular maqsadli madaniyat haqida yetarli ma'lumotga ega emaslar. Bu masalani inobatga olgan holda, talabalarning boshidanoq o'rganilayotgan til madaniyati haqida ma'lumotga ega bo'lishi juda muhim hisoblanadi. Ta'lim tizimi isloh etishda xalqaro aloqalarning rivojlanishini hisobga olishi kerak, shu bilan birga o'rgatilayotgan mamlakat til normalari, ularning urf -odatlar va an'analar haqida talabalarda bilim va ko'nikmalar shakllantirishimiz darkor. Dunyo hamjamiyatida xalqaro til maqomiga ega bo'lgan ingliz tili, butun dunyo hayotining intellektual, iqtisodiy, tijorat va madaniy jihatlarida foydalanuvchilari yuqori darajadagi tillar sirasiga kiradi. Bu tilni o'rganish millatlararo madaniyat munosabatlarni o'rnatishda, xalqaro turizm salohiyatini oshirishda, ommaviy

axborot vositalari orqali ma'lumot yetkazishda va nihoyat ta'lim tizimini rivojlantirishda juda muhim hisoblanadi. Ta'lim sharoitida, mintaqaviy va global miqyosida samarali muloqot qilish istagi bo'lgan o'qituvchi va talabalar, birinchi navbatda, suhbatdoshining tili va madaniyatini yetarli darajada o'rganishi lozim. Madaniyatlararo muloqot - bu turli madaniyatlar va ijtimoiy guruhlar o'rtasida ma'lumot almashishga qaratilgan muloqot shakli. Ushbu muloqot turli diniy, ijtimoiy, etnik va ta'lim oluvchi shaxslardan tashkil topgan tashkilot yoki ijtimoiy kontekstda tabiiy ravishda paydo bo'ladigan muloqot jarayonlari va muammolarining keng doirasini tasvirlash uchun ishlatiladi. Madaniyatlararo muloqot ba'zan madaniyatlararo aloqa bilan sinonim sifatida ishlatiladi. Bu atama o'ziga xos muammolarni, boshqaruv texnikasini va turli madaniyatli odamlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarga bag'ishlangan akademik tadqiqotlarni tasvirlash uchun ishlatilgan. Madaniyatlararo muloqotning turli jihatlari mavjud, masalan, lingvistik tafovutlar, turlicha stereotiplar, ijtimoiy rollar va e'tiqod tizimlari tushunmovchilik va nizolarga olib keladi va shu tariqa hal qilishni osonlashtirish maqsadida ko'rib chiqiladi. Madaniyatlararo muloqotga xos bo'lgan umumiy muammolar ta'lim, turizm, biznes va diplomatiya kabi ko'plab insoniy faoliyatlarda mavjud. Madaniyatlararo muloqot muammolarini hal qilish fanlararo xarakterga ega va ular ishtirok etadigan madaniy omillarni yahshi tushunishni talab qiladi. Madaniy kompetentsiya, ya'ni, boshqa mamlakatning konventsionalari, urf - odatlari, e'tiqodlari va ma'no tizimlarini bilish, shubhasiz, chet tillarini o'rganishning ajralmas qismi va ko'plab o'qituvchilar o'zlarining ta'lim dasturlariga o'z maqsadlari sifatida madaniyat ta'limini chet el tiliga kiritishni maqsad qilib qo'yishgan. Til va madaniyat o'rtasida bog'liqlik mavjud talabalarga imkon qadar o'z salohiyatini rivojlantirishga yordam berish va ularni hayotining ta'lim davrida muammolar bilan ishlashga, o'zgarishga va o'zgarishlarga dosh berishga tayyorlash, o'quvchilarni o'z o'quv faoliyatini rejalashtirishga, boshqarishga va o'ylashga o'rgatish darkor. O'quvchilarning ijodkorlikdagi o'rni va ularning tajribalarini tushunish, ijodkorlik jarayoni bilan o'zaro bog'liq bo'lgan faoliyat, tajriba va munosabatlar majmuasini o'z ichiga olishi mumkin: a) oldindan o'ylash va nima qilishni rejalashtirish-vazifalarni tahlil qilish, maqsadlarni aniqlash, erishish strategiyasini yaratish; b) rejalashtirilgan niyatlarga muvofiq ishlarni bajarish; c) o'rganish uchun nima qilingan va nimaga erishilganligi haqida mulohaza yuritish (aks ettirish, ko'rib chiqish va baholash; tajribani his qilish); d) o'z-o'zini kuzatish va yozib olish- fikrlar, g'oyalar, tajribalar, harakatlar va ularning ta'sirini tahlil qilish, tajriba o'tkazish; e) tadbirlarda qatnashish (shaxsiy intellektni shakllantirish); f) doimiy muloqot qilish (kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantirish). Xalqaro tilni o'rganish jarayoni ikki yo'nalishda amalga oshiriladi: 1) boshqa madaniyat materiallarini tahlil qilish va talqin qilish; 2) har ikki hodisaning o'xshashliklari va turlarini solishtirish orqali o'z madaniyatini aks ettirish. Bu ikki tomonlama harakat juda muhim ahamiyatga ega, chunki madaniy xilma-xillikka barqaror yondashish bilan madaniy nutq asosidagi tadqiqotlar rivojlanib boradi. Madaniyatlararo muloqot qobiliyatini o'quvchining turli madaniyatlarni idrok etish, tahlil qilish va ularni o'z ona tili va millatiga bog'lash qobiliyati deb ta'riflash mumkin. Zamonaviy odam qanchalik globallashtirilgan dunyoda yashashidan qat'iy nazar baribir, hozir odamlar birinchi navbatda o'z oilasini, mintaqasini, millatini, mamlakatini, yoki madaniyatga aloqadorlik axborot xabarlarini

bilishi darkor deb hisoblayman. O'zining madaniy ildizlari to'g'risida doimiy xabardor bo'lmasdan, odam boshqa millatning madaniyatini tushuna olmaydi.

REFERENCES:

1. International Encyclopedia of Linguistics. — N.Y.: Oxford University Press, 1992.
2. Гумбольдт В. фон. Язык и философия культуры.
3. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии.